

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету Верховної Ради України
з питань культури і духовності

17 жовтня 2018 року

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. ... Почесного президента Міжнародної ради з охорони пам'ятних та історичних місць (ICOMOS) і Миколу Павловича Гайду - президента Українського національного комітету.
(Оплески)

І відразу я хотів би, для того щоб ми почали спілкування, надати слово пану Густаво.

Густаво АРАОЗ. Я задоволений приїхати в Київ, я дякую Міністерству культури України за запрошення. Слід сказати, що я не є експертом у ваших локальних питаннях, але мені дуже цікаво знайомитись з вашою ситуацією.

Я очікую на плідний діалог, де я хочу почути від вас по питаннях порядку денного, і також я поділюсь своїм досвідом.

Я передаю слово керівнику. Я дуже щасливий бути тут і я дякую за запрошення виступити на комітеті Верховної Ради, законодавчому органі.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякуємо.

Пане Миколо.

ГАЙДА М.П. Шановні пані та панове!

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ви можете кнопочку натиснути в мікрофоні.

ГАЙДА М.П. Шановний голову, шановні пані та панове! Я дякую за запрошення, в першу чергу комітету. Я надіюсь, що наше спілкування сьогодні, а може і в майбутньому подальше спілкування,

приведе до плідних кроків щодо реанімації тієї ситуації, яку ми маємо зараз з культурною спадщиною в Україні, подолання тих викликів, які ми маємо, і усунення тих загроз, які теж ми маємо в сфері збереження культурної спадщини.

Я радий сьогодні вітати президента Світового комітету (ICOMOS), народних депутатів, колег, які зібрались, надіюсь на плідну дискусію в сфері збереження культурної спадщини.

Дякую.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

В нас сьогодні тут присутня пані Ірина Подоляк, яка щойно вийшла, і вона є першим заступником голови комітету. Пан Єленський - заступник голови комітету.

Ми зустрічаємося в дещо напружений час, тому що у нас паралельно засідає Комітет з питань бюджету, бо завтра буде голосуватися бюджет. І відповідно, оскільки там є значна кількість питань, які стосуються культури, то ми тому змушені відлучатися і працювати в такому режимі, бо це визначаються кошти на весь наступний рік. Ми запустили в цьому році роботу Культурного фонду, який підтримує різноманітні культурні проекти, у нас почав працювати Український інститут, який підтримує українську культуру за кордоном. І звичайно, наше завдання теж сьогодні, тому в нас, може, такий трошки експрес-режим, бо ми весь час працюємо з бюджетним комітетом, щоб забезпечити фінансування цих організацій, як я вже сказав, напередодні завтрашнього голосування за бюджет.

Тому ми були би вдячні, якщо у вас є якісь доповіді чи презентації, чи у вас є якісь запитання до нас, то ми були б вам вдячні. А зараз я хотів передати слово пані Ірині Подоляк. Перш ніж передати це слово, пан Микола знає, ми прийняли в цьому році цілу низку важливих законопроектів, які стосуються захисту культурної спадщини, зокрема це законопроект, який регулює захист культурної спадщини, внесеної до списку ЮНЕСКО. І ми тут дуже вдячні

ICOMOS, експерти якого і представники, і зокрема Микола Павлович, дуже активно працювали і фактично розробляли ці законопроекти і потім працювали з комітетом над цим законопроектом, бо для нас це була така дуже важлива річ.

Крім того, ми прийняли в першому читанні законопроект, який захищає ту культурну спадщину, яка викуплена. Але якщо, на жаль, власники цих пам'яток культури не дбають про ці пам'ятки культури, яким чином органи місцевого самоврядування можуть врятувати або впливати на ці пам'ятки? Це ще один законопроект, над яким ми працювали спільно з Київською міською адміністрацією, хоча це проект актуальний загалом для всієї України.

Ми провели парламентські слухання, присвячені захисту культурної спадщини. Якраз зараз маємо голосувати рекомендації цих парламентських слухань. Так що для нас справді велика честь з вами тут спілкуватися, тим більше зараз, коли ще триває Рік захисту культурної спадщини в Європі і в Україні теж. Для нас дуже важливо і протягом цього року, і в подальшому, звичайно, зробити все для того, щоб ця спадщина і підтримувалася в належному стані, і була захищеною і законом, і органами місцевого самоврядування, і державою.

І хочу надати слово пані Ірині Подоляк, першому заступнику голови комітету.

ПОДОЛЯК І.І. По-перше, дуже приємно мати вас тут, в Україні. Про все хороше, що відбувається, вже сказав мій колега Микола Княжицький. Я б хотіла означити деякі проблеми, з якими ми стикаємося, і де ICOMOS міг би бути нам корисний власне у зв'язку із своєю експертністю. Ми маємо кілька міст в Україні, які у співпраці з німецьким Агентством технічної допомоги, GTZ воно називається... Як розшифровується, хтось пам'ятає, GIZ (німецьке)?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. ... *(Репліка без мікрофону)*

ПОДОЛЯК І.І. Ні, як воно розшифровується? German Agency for technical supports... То ми разом з ним реалізували програму інтегрованого розвитку історичних міст. Тому що дуже важливо пам'ятати про те, що історичні міста потрібно зберігати, з одного боку, з іншого боку, потрібно пам'ятати, що міста повинні розвиватися, тому що в містах живуть люди. І управління містами, воно повинно бути спрямовано на забезпечення комфорту, прогресу і в тому числі збереження спадщини. Тому такі проекти, які були реалізовані, зокрема у Львові, вони були невеликими, але вони були надзвичайно корисними.

Ми маємо ще одну проблему, це внутрішня українська проблема, але, можливо, хтось з ваших експертів міг би допомогти нам її врегулювати своїми консультаціями. І я маю на увазі не тільки тих експертів, які є членами ICOMOS в Україні, а й з поза України. У нас є конфлікт між законодавством щодо охорони пам'яток і законодавством щодо містобудівної діяльності. Тобто це є конфлікт між тими, хто охороняє пам'ятки, і тими, хто хоче розбудовувати міста. Тому що дуже часто у них є різне ставлення до того, як мають розвиватися історичні міста. Дуже часто будівельники хочуть просто будувати там, де є вільна площа.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Так, так.

ПОДОЛЯК І.І. І їхнє лоббі і фінансові спроможності є значно потужнішими, ніж можливості пам'яткоохоронців. Безсумнівно, що тут функція і роль держави і Міністерства культури мала бути визначальною і мала б бути наступальною і більш агресивною, але вона такою не є. Натомість дуже часто діяльність членів ICOMOS в Україні, дуже часто вона носить такий характер активістський, вони більше працюють як активісти, що не є погано, безсумнівно, це є добре. Але хотілося б більш системної і більш експертно незалежної допомоги, скажемо так. Тому що не секрет так само, що дуже часто експертні групи є поділені і дуже часто вони є поділені між впливами

різних високопоставлених чиновників або політиків. Тобто це є такі ті невеликі проблеми, які можна би було за допомогою модерації ззовні в якийсь спосіб врегулювати.

Ще однією нашою теж внутрішньою проблемою, яка може бути для вас новиною, скажемо так, це те, що у нас дотепер немає урядової програми, яка дала б механізми, щоб з державного бюджету могли фінансуватися окремі пам'ятки на всій території України, безвідносно до того, у чийй власності вони знаходяться: чи вони належать до комунальної власності, міської власності, чи вони належать до державної власності. Тому що саме на сьогоднішній день з державного бюджету реставрація, консервація, гроші з державного бюджету скеровуються лише на ті пам'ятки, в яких знаходяться установи, інституції, які безпосередньо підпорядковуються Міністерству культури.

Наприклад, якщо в якомусь місті України є пам'ятка XVI століття, і це не є національний музей або це не є національний заповідник, а просто окремо стояча пам'ятка, яка є на балансі, чи належить громаді того містечка, то у нас дотепер немає механізму, щоб з державного бюджету можна було профінансувати охорону, тобто збереження, консервацію, реставрацію цієї пам'ятки. І це є проблема. Тобто я їх просто окреслила.

Ми знаємо, як вирішити ці проблеми, просто потрібна політична воля і розуміння цієї проблеми, і бажання її врегулювати. Бо, наприклад, якщо ми маємо такі міста як Львів, де є кілька тисяч пам'яток, і ми маємо міста, які мають кілька десятків пам'яток, то, зрозуміло, що бюджет міста Львова не в стані буде забезпечити належне утримання тисяч пам'яток, на відміну від іншого міста, де їх є кілька десятків. Це, власне, все, що я хотіла окреслити для початку.

Густво АРАОЗ. Це проблеми, з якими стикаються багато країн у світі, які ви щойно окреслили. Що стосується містобудування, то є така розумна ідея – встановлювати для забудовників ліміти змін, щоб вони знали кордони, до яких вони можуть змінювати пам'ятки. Крім

того, все-таки, я зараз в Україні під час візиту зустрівся з багатьма експертами, які мають гарний досвід і знання у сфері містобудування, і це мене радує. І така зараз ситуація у сфері захисту пам'яток, що ми маємо розробляти механізми вирішення цієї проблеми.

І одним з важливих аспектів цих механізмів є саме поживлення комунікацій між експертами, різними групами інтересів в цій сфері. І мені слід відмітити, що ми, сучасні експерти в сфері охорони культурної спадщини, маємо ще опанувати навичками вирішення конфліктів і навичками управління змінами в сучасному світі. І треба розробляти механізми координації як всередині урядових структур, так і координації між державними і недержавними гравцями.

Нещодавно, не так багато років тому, ЮНЕСКО опублікувала багатосторінковий документ, який називається "Посібник для історичних міст". І саме там, в цьому документі, дуже багато докладено інформації і рекомендацій щодо поведінки в цьому питанні. І ви можете скористатися цим документом.

Проблема фінансування. З нею стикаються не тільки бідні країни, але і навіть багаті, бо грошей завжди не вистачає. Тому вам було би добре шукати партнерів, особливо в приватному секторі. Цих партнерів слід стимулювати таким подвійним механізмом. По-перше, треба надавати їм певні податкові пільги, але також і контролювати, наказувати їм за те, що вони щось порушують. І ще треба забезпечити державний механізм нагляду над роботами, які проводяться на тих пам'ятках спадщини, які знаходяться у власності приватних установ. І держава має забезпечити, розробити для цих приватників стандарти у сфері підтримання цих пам'яток культурної спадщини. Так, державні установи, які розміщені в пам'ятках культурної спадщини, вони мають керуватися законами, стандартами у сфері їх захисту, показувати приклад іншим, приватним установам, і це стосується широкого аспекту державних установ, будь-то міністерство, будь-то просто поштовий відділ, який знаходиться в старому історичному будинку.

Мені треба сказати, що мій наступник на посаді президента ICOMOS, він за освітою юрист, він саме є експертом у сфері

законодавчої розробки в питаннях культурної спадщини. Він має гарний, успішний досвід реалізації цієї експертизи в Японії, і я раджу вам його запросити в Україну. І я зокрема перед візитом з ним консультувався. Дякую, що ви мене першим запросили, а не його.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякуємо.

Ви хочете щось сказати?

_____. Ой, багато хочу сказати, але розуміючи, скажімо, наші часові рамки, я хочу сказати... *(Не чути, без мікрофону)* ... довготривалим і багатогранним. Насамперед, з нашої точки зору, треба було б проаналізувати документи як на рівні закону, так і на рівні підзаконних актів, для того щоб знати, в якому напрямку ми маємо працювати... А потім виробити ту стратегію і працювати.

Я вам зараз приведу один приклад, і ви зрозумієте, чому я так кажу. Ми маємо в Україні традиційно і вже давно, це за часів Радянського Союзу нам ще лишилося у спадок, це є перетягання ковдри на себе між Міністерством культури і Міністерством будівництва у сфері охорони культурної спадщини. І оскільки зараз ситуація є така, що... Я підтримую пані Ірину, яка каже, що на тому полі ті гравці сильніші і починають в нас вигравати, то я вам зараз зачитаю, як то виглядає. Вступає в дію з 1 вересня ДБН Б.2.2-12:2018 Міністерства регіонбуду, де конкретно написано, є в пункті 13.2.3 така фраза: "Реконструкція, регенерація, ревалоризація, ревіталізація чи реновація історичної забудови не припустимі на територіях: пам'яток архітектурної спадщини, їх охоронних зон, пам'яток, внесених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, їх буферних зон, музеїв просто неба, меморіальних музеїв-садиб, історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій".

Коли читаєш таку річ, то розумієш, що люди, які це писали, очевидно, не дають собі досконало ради з термінологією в першу чергу. Бо коли ми підемо шляхом тотальної заборони, то що ж ми будемо тоді робити в цій державі, коли ми забороняємо все і скрізь!

Тому, розуміючи ту ситуацію, дивимось, звідки "ростуть ноги". "Ноги ростуть" з Закону про архітектурну діяльність, стаття 1, де написано, що архітектурна діяльність - діяльність по створенню об'єктів архітектури, яка включає творчий процес пошуку архітектурного рішення і його втілення, координацію дій учасників розроблення всіх складових частин проектів з планування, забудови і благоустрою територій, будівництва, а тоді в дужках іде докладно (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту). Ось таке, знаєте, формулювання закону дає можливість нашим партнерам чи опонентам з сфери будівництва причисляти всі дії, які ми вчиняємо в сфері збереження пам'яток, до вимог того закону, а потім отаких підзаконних актів, які все забороняють.

Ми вважаємо, що треба провести аналіз і Закону про містобудування. Все-таки в цій ситуації треба віддати пріоритет - вивести об'єкти культурної спадщини з законодавчого поля, що стосується об'єктів нового будівництва та містобудівної діяльності, і повернути об'єкти культурної спадщини в поле діяльності Закону про охорону культурної спадщини. Ми маємо Закон про охорону культурної спадщини прямої дії. Але ситуація склалась так, що експертиза, яка здійснюється над проектами, які розробляються для об'єктів культурної спадщини, на жаль, незалежно, чи то проекти для пам'ятника архітектури чи містобудування, чи проекти для пам'яток історії, чи то проекти для пам'яток монументального мистецтва, чи для садово-паркового мистецтва, попадають всі під дію отаких БДН. І в кінцевому результаті ми маємо те, що маємо.

Експертиза держархбудконтролю належить до сфери Мінрегіонбуду, і відповідно править свої вимоги. Але остаточне рішення в цій ситуації, на жаль, приймає державний архітектурний будівельний контроль, який, знаєте, ігнорує всі вимоги Закону про охорону культурної спадщини, ігнорує навіть підзаконні акти , які розроблені і затверджені Мінрегіонбудом, викручує всім нам руки і каже: шановне панство, ви маєте розробляти проектну документацію

згідно вимог 14 ДБН як для нового будівництва. І ми опиняємося в такій ситуації, що далі вже немає куди.

Ми в такій ситуації маємо небезпеку втрати цілої сфери, і для того, щоб ту небезпеку обминути, я вважаю, що ми мали б проаналізувати отакі речі і вивести їх з законодавчого поля. В першу чергу, скажімо, тільки одне слово викреслити, і ми вже в тій ситуації рятуємо цілу галузь від того волюнтаризму, який ми маємо зараз.

Ми готові до співпраці, і пані Іра недаремно каже, ... *(не чути, без мікрофону)* ...

ПОДОЛЯК І.І. Як всюди!

_____ . Так, як всюди. Але ми знаємося давно і ми можемо поспівпрацювати у цій сфері, і я думаю, що дуже плідно.

Дякую.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую, пане Миколо.

Ми хочемо подякувати панові президенту за цю розмову, за нашу зустріч.

Ми будемо рухатися за нашим порядком денним.

Колеги, оскільки ще йде бюджетний комітет, я просив би, щоб ми, можливо, швидко пройшлися по тих питаннях, які у нас є, і маю надію, що ми ще встигнемо на бюджетний комітет обстоювати ті питання, які ми туди подавали від нашого комітету, коли ми говорили про культуру.

Отже, давайте затвердимо порядок денний, який у нас був.

Це до проблеми гармонізації українського законодавства з нормами міжнародного права у сфері культурної спадщини щодо цієї зустрічі, яка зараз була.

Про проект Постанови Верховної Ради України про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році.

Проект Постанови про відзначення 100-річчя Гуцульської Республіки (№ 9098, Лунченко, Горват, Петьовка – ми її відхилимо, але ми її маємо розглянути.

І Закон України "Про особливості користування Андріївською церквою, Національного заповідника Софії Київського, який вже зареєстрований. Його номер 9208.

Колеги, хто за такий порядок денний, прошу голосувати. Дякую. Рішення прийнято.

Шановні колеги, у нас є проект Постанови Верховної Ради України про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році. Ми його обговорювали...

(Спілкування англійською мовою)

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, оскільки у нас не дуже багато часу, я пропонував би підтримати проект Постанови про відзначення пам'ятних і ювілейних дат у 2019 році.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Єдине, що питання, тут є перелік університетів, які не увійшли. Тобто ми завжди університети підтримуємо...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Університети ми включаємо. Де університети?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Але ось ці два не увійшли, тому що 185 років з часу заснування університету ім. Шевченка...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. 185 років – це не є кругла дата, хоч це й університет ім. Шевченка. А 25 років Острозькій академії – можна додати, тому що це 25 років...

ПОДОЛЯК І.І. Острозькій академії 25 років?!

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Відновленій.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Це те, що в Острозі зараз.

ПОДОЛЯК І.І. Та я розумію. А ми будемо святкувати і нововідтворену, і потім ще створену? Чи як?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Ми, виходячи з цього, з Постанови і Указу Президента... Ви говорите, що перший раз у 50 років відзначають, так?

ПОДОЛЯК І.І. Так.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Ми не надто прихильні, щоб відзначати, але якщо рішення комітету...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Давайте підтримаємо вищий навчальний заклад. 25 років все ж таки це важлива для них дата, і це знаковий вищий навчальний заклад.

Колеги, хто за те, щоб підтримати з цим доповненням, прошу голосувати. Хто утримався? Дякую.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. А університет ім. Шевченка не підтримуємо?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ні. Ну 185 – це, при всій повазі...

(Загальна дискусія)

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Острозька академія – ще можна зрозуміти, новий вуз у провінції, то університет ім. Шевченка... Я думаю, що через 5 років 190 чи 200...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Та вже до 200 дотягнемо.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Наступне. Значить, це щодо Постанови про відзначення 100-річчя Гуцульської Республіки (Горват, Петьовка). Обидва ювілеї - і 100 років з Дня проголошення в селі Ясіня на Закарпатті Гуцульської Республіки, і 100 років з Дня ухвали Всенародними Зборами в Хусті рішення про приєднання Карпатської України до УНР - є в додатку до проекту постанови про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв. Через те ми можемо цю постанову відхилити.

Ні в кого немає інших думок? Хто за це, прошу голосувати. Дякую. Рішення прийнято.

Колеги, у нас є ще Закон України "Про особливості користування Андріївською церквою Національного заповідника "Софія Київська" (реєстраційний номер 9208). Він вноситься Президентом України. Завтра планується на розгляд. І я пропоную його підтримати за основу і в цілому. Які є думки?

ЄЛЕНСЬКИЙ В.Є. А хто може прокоментувати його?

ПОДОЛЯК І.І. Я можу.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Будь ласка.

ПОДОЛЯК І.І. Отже, в цьому проекті закону визнається, що він залишається у державній власності, як він і є зараз. Він залишається. Він передається у безоплатне постійне користування Вселенському патріархату для здійснення богослужінь, обрядів і церемоній. Ще раз кажу, може, тут варто все-таки їм додати "представництво Вселенського патріархату", тобто мусить бути юридична особа, якій передається, з якою має бути підписаний, перепрошую, акт передачі.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. А ми не знаємо, чи є у Вселенського патріархату...

ПОДОЛЯК І.І. Ще немає.

Я просто говорю про цю зарубку, яка є, і про яку треба пам'ятати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, Павелко мене чекає.

ПОДОЛЯК І.І. Він передається з додержанням законодавства про охорону...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Іра, Ірочка!

ПОДОЛЯК І.І. Да.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Давайте проголосуємо, якщо вирішите, бо Павелко чекає. Я вас дуже прошу.

СЛЕНСЬКИЙ В.Є. Слухайте, якщо дуже-дуже коротко, я не можу зрозуміти, нащо закон. Такі речі робляться постановою...

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Я з вами погоджуюсь. Але Президент це анонсував вже три рази, сказав, що він буде внесений, і сьогодні він до нас поступив. Він офіційно вже три рази заявив, що він буде вносити такий закон.

ГАНДЗЮК І.Б. Власне, тут в законі і пишеться про зміни до Закону про свободу совісті та релігійні організації, що безпосередньо передача здійснюється рішенням Кабміну.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Хто за те, щоб підтримати за основу і в цілому, прошу голосувати. Хто за? Дякую. Хто утримався? Дякую.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Пані Марія просила....

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Так, колеги, пані Марія Матіос просила підписати лист щодо Спілки письменників – там, де твориться ганебний "беспредел". Я підтримую таке рішення комітету.

Хто за те, щоб від комітету направити лист, запропонований пані Марією Матіос? Я думаю, що всі його читали. Хто не читав, він є, подивіться.

ПОДОЛЯК І.І. Я би казала жёстче, ще жёстче.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Подивіться, пане Ярославе. Але я пропонував би теж його підтримати.

Хто за це, прошу проголосувати. Дякую. Рішення прийнято.

Дякую, колеги. Вибачте, я просто біжу на бюджетний комітет. Бо Павелко зараз зайде в зал. Я йому скажу про Український інститут.